

Він, на нашу думку, найбільш точно визначає як узагальнюючу назву системи управління природокористуванням, охороною навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки..." [9, с.117] Україна також прийняла до застосування міжнародні стандарти ISO серії 14000, зробивши їх частиною національного права (ДСТУ ISO 14001-97, ДСТУ ISO 14004-97 – "Системи управління навколишнім середовищем", ДСТУ ISO 14010-97, ДСТУ ISO 14011-97, ДСТУ ISO 14012-97 – "Настанови щодо здійснення екологічного аудиту").

Таким чином, було б більш доцільно використовувати в науці екологічного права і в нормативно-правових актах термін "екологічне управління" для характеристики владної діяльності вповноважених органів з метою впорядкування відносин в системі "навколишнє середовище – людина".

Надійшла до редколегії 14.03.2000

Список літератури:

1. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия: Опыт философского исследования. М., 1999.
2. Опейда Й., Швайка О. Словесна оболонка суті [на шляху до унормування наукової термінології]// Вісник Національної академії наук України. 1997. № 11-12.
3. Проблемы теории государства и права: Учебник / Под ред. С.С. Алексеева. М., 1987.
4. Кисельов М. Екологічна свідомість українців: традиція і сьогодення// Вісник Національної академії наук України. 1998. № 7-8.
5. Ерофеев Б.В. Экологическое право: Учебник. М., 1998.;
6. Бринчук М.М. Экологическое право [право окружающей среды]: Учебник. М., 1998.
7. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій. К., 1996.
8. Боголюбов С.А. Экологическое право: Учебник. М., 1999.;
9. Серов Г.П. Экологический аудит: Учебно-практич. пособие. М., 1999.;
10. Веклич О. Удосконалення економічних інструментів екологічного управління в Україні// Економіка України. 1998. №9.
11. Гарантувати екологічну безпеку планети: Виступ Президента України Леоніда Кучми на 19-й спеціальній сесії Генеральної асамблеї ООН для всебічного огляду та оцінки ходу здійснення "Порядку денного на 21-е століття"// Освіта і управління. 1997. Т.1. 9.
12. Серов Г.П. Экологический аудит: Учебно-практич. пособие. М., 1999

В.П. Грохольський

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ МОРСЬКОГО КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ШЕЛЬФУ УКРАЇНИ

В умовах проведення в Україні економічної, екологічної і правової реформи необхідно звернути увагу на формування законодавчої бази в галузі охорони і використання природних ресурсів. Основними напрямками екологічної політики нашої держави є охорона і раціональне використання земель та її надр, рослинного і тваринного світу, підвищення рівня здійснення правосуддя в справах про відповідальність за порушення природоохоронного законодавства з метою збереження економічних і екологічних якостей навколишнього природного середовища в інтересах сучасних та майбутніх поколінь.

У ст.13 Конституції України говориться про те, що "земля її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від

імені народу України права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією.”

Вказана стаття Конституції України передбачає розвиток законотворчості в галузі охорони та використання природних ресурсів.

Одним з гострих питань екологічного законодавства України постає проблема формування правової бази по охороні та використанню природних ресурсів Чорного моря. Аналогічні питання також виникли перед законодавцями, вченими-юристами та економістами інших причорноморських держав, які пов'язані з істотними змінами політико-правової обстановки в регіоні Чорного моря. Ця ситуація склалась після прийняття Україною, Росією та Грузією декларацій про державний суверенітет, згідно з якими ресурси економічних зон, що прилягають до узбережжя цих держав, визначені матеріальною основою їх суверенітету [1]. Даний факт свідчить про те, що правова база, яка існувала за радянських часів, вже не спроможна регулювати відносини, які складаються між вище вказаними країнами.

Діяльність держав, фізичних та юридичних осіб у Чорному морі розвивається за такими основними напрямками: використання водного середовища як світової або регіональної транспортної системи; інтенсифікація та оптимізація рибальства, трансплантація і промислове розведення цінних видів морських тварин; добування мінеральних ресурсів; охорона морського середовища від усіх видів забруднення; використання Чорного моря і його прибережних районів з рекреаційною метою [1].

В межах території морської економічної зони України знаходиться її континентальний шельф. Цей унікальний природний об'єкт при раціональному та дбайливому використанні представляє собою унікальну скарбницю природних багатств. Та хоча він складає лише 7% дна Світового океану, але вже на теперішній час добування нафти та газу на шельфі складає 20% світового видобутку корисних копалин. Окрім того, вже зараз на шельфі ведеться промислове добування вугілля, нікелю, міді, золота, алмазів, а також багатьох інших мінеральних ресурсів [2, с.24].

За міжнародним законодавством морський континентальний шельф визначається як територія, що прилягає до поверхні моря та надра морського дна підводних районів, які прилягають до узбережжя або островів, але які знаходяться поза зоною територіального моря до глибини 200 м. Або за цією межею до такого місця, до якого глибина вод, що покривають його дозволяє розробку природних багатств цих районів [3].

Континентальний шельф має особливий правовий режим. Особливість його полягає в тому, що окрім актів прибережної держави на нього розповсюджуються дії міжнародно-правових угод та конвенцій. До основних міжнародно-правових актів, які регулюють охорону та використання континентального шельфу, належать Женевська Конвенція про континентальний шельф 1958 р. та Конвенція ООН з морського права 1982 р. Ці міжнародно-правові документи дають визначення природного об'єкту, а також регламентують діяльність щодо розповсюдження прибережними країнами суверенних прав на континент-

тальний шельф в межах своєї юрисдикції для розвідки та розробки його природних багатств.

Враховуючі ці обставини необхідно підкреслити той факт, що тільки одна Росія на цей час має відповідне законодавство в галузі охорони та використання власного континентального шельфу. Російська Федерація прийняла наступні нормативні акти: Закон “ Про континентальний шельф РФ” від 13.12.95 р.; Указ Президента РФ “ Про охорону природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та економічної зони Російської Федерації ” від 5.05.95 р.

В законодавстві України також зроблені перші кроки до суттєвої зміни щодо правового регулювання охорони та використання континентального шельфу. Були прийняті такі нормативні акти: Закон України “ Про морську [виключну] економічну зону” [4]; внесені зміни у Кримінальний кодекс України (ст. 163¹ “Порушення законодавства про континентальний шельф України”).

В цих документах, передбачається, що багатства шельфу є невід’ємною частиною нашої держави, визначається те, що ніхто, крім України або без її дозволу, не може проводити здобуток, розробку на континентальному шельфі та інші дії, які потребують спеціального на те дозволу.

Окремо слід звернути увагу на відсутність суттєвих змін у Адміністративному законодавстві, яке на цей час не має відповідної статті, яка б регулювала відносини щодо охорони та використання континентального шельфу України.

Для прийняття Закону України “ Про континентальний шельф” необхідно урахувати наступні особливості:

- географічні та геологічні якості природного об’єкту;
- делімітацію суміжних морських економічних зон інших держав;
- відповідну міжнародну юридичну практику щодо охорони та використання континентального шельфу.

Враховання особливості географічного і геологічного розташування шельфу необхідно для визначення його природних меж. Проведення делімітації морської економічної зони України потрібно для визначення юридичних кордонів території, на яку розповсюджується юрисдикція нашої держави та на якій знаходиться наш континентальний шельф. Особливості урахування міжнародної юридичної практики включає в себе як міжнародну судову практику, так і практику щодо складання відповідних угод про розмежування континентального шельфу відповідно до норм міжнародного права.

Таким чином, в рамках створення національного екологічного законодавства проблема розробки та прийняття Закону України “Про континентальний шельф” в наш час набуває свого особливого державного значення.

Надійшла до редколегії 23.02.2000

Список літератури:

1. Висоцький. О. Рациональному використанню Чорного моря - надійну правову основу // Право України. 1992. №4. Ст.93. 2. Калкин Г.Ф. Морское дно. Кому оно принадлежит? М., 1970. 3. Конвенция о континентальном шельфе // Ведомости Верховного Совета СССР. 1964. №28. 4. Відомості Верховної Ради України. 1995. №21. Ст.152.